

PUBLICACIÓ DEL PRIMER VOLUM DE 'TOTES LES OBRES'

Prosa de Verdaguer: l'extraordinària paraula

GERARD HORTA

L'Any Verdaguer ha revelat la condició clarobscura del país a escala cultural: obres de Verdaguer durant força temps silencioses, si no silenciades, han sortit a la llum pública i han generat nous lectors

Els nous lectors de Verdaguer s'hi han llençat de cap amicalment; interpretacions distintes sobre la seva escriptura i la seva vida s'han confrontat en debats dels quals aquest mateix suplement s'ha fet ressò, etc. És inqüestionable que s'han de remarcar els trets positius de l'esdeveniment commemorat, i malgrat això caldria reflexionar sobre si en un país diguem-ne *normal* la presència del nostre escriptor hauria d'haver estat més abundant, almenys als darrers 20 anys, en comptes d'haver de necessitar celebracions necrofíliques per atansar-s'hi col·lectivament, confirmant allò ja sabut dels lligams que uneixen la comunitat dels vius amb la dels morts. Dit altrament: potser si en un any s'ha parlat tant de Verdaguer és perquè fins aleshores no se n'havia parlat prou, ni existien els estudis crítics ni les reedicions que una figura de tals dimensions demana: és suficient un any, doncs, per redimir-se? Evidentment, la militància verdaguerista (aquella que el pren com l'escriptor i mossèn excepcional que simbolitza tant la modernitat cultural d'una societat subalternitzada, com la lluita d'un cristià lliure enfrontat desigualment al poder econòmic i religiós) ja hi és en vida seva, immediatament després de mort i, també, a partir del 1939, com ha assenyalat Joaquim Molas diversos cops.

Ni el valor de la seva literatura ni la significació resistencial del símbol verdaguerià no han deixat de ser-hi, encara ara, la qual cosa du a reflexionar entorn de l'heterogeneïtat de registres que s'hi dona. Què vol dir, això? Bàsicament, que en el cas de Jacint Verdaguer resulta impossible deslligar-ne la vida de l'obra escrita. Si la seva personalitat ateny una condició singular, inaudita contemporàniament en el paisatge europeu i tot (ai, si fos francès o anglès!), és per la manera com s'entre-

llacen la producció escrita i els tombs existencials a través dels quals avança el geni creador. Les lectures i les interpretacions possibles de Verdaguer tenen a veure tant amb la seva pròpia veu i l'evolució de la seva identitat, com amb els contextos que afronta fins a la mort. Sent com és indestruïble una cosa de l'altra, en la mesura que aquí vida i obra s'expliquen recíprocament, Verdaguer apareix no pas en qualitat d'objecte d'estudi exclusiu dels filòlegs, sinó com una icona referencial per al conjunt social del país: des dels infants ensinistrats a l'escola en incursions al terreny abismal de l'ànima poètica de Verdaguer, fins als ciutadans diversos –inclosos els científics– que hi recorren a fi de comprendre una mica més el caràcter sever de la societat catalana del darrer terç del segle XIX. I, constantment, hi ha el viatge vertiginós de la lectura, veritable rovella de l'ou de l'atansament a aquesta figura.

APORTACIONS CABDALS

L'edició de *Prosa* del gener d'enguany, a cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul, s'enquadra en el projecte d'edició del conjunt d'obra de Verdaguer. A la tardor n'apareixerà el segon volum (poemes llargs i teatre) i l'any vinent el tercer (la resta de poesia). Una de les virtuts essencials de *Prosa* consisteix en el principi metodològic que l'ha infantat, el qual la distingeix d'altres edicions fragmentàries més en voga: els curadors han estat del tot respectuosos a l'hora de publicar la darrera versió que Verdaguer va donar a les seves obres, per tal com les esmenes compreses entre l'escriptura del primer original escrit i el text publicat o reeditat en vida de Verdaguer són importants. Atenent, doncs, el principi esmentat, Molas i Cònsul han col·locat com a *Apèndix* gairebé de cada volum els textos que no es publicaren mentre Verdaguer visqué, textos apuntats, en estat d'esbor-

L'obra de Verdaguer continua sent vigent

rany, o que d'entrada no estan destinats a editar-se. La diferenciació és cabdal perquè el lector pugui afrontar-los amb una altra mirada, una diferenciació necessària també per a estudiosos i que aquesta edició satisfà amb escreix.

Un segon aspecte que s'ha de fer ressaltar rau en els criteris lingüístics de la tasca empresa. N'han estat responsables M. Mercè Riu, Pilar Serra i Josep Torras, lingüistes d'una categoria professional indiscutible que d'acord amb els curadors han normalitzat l'ortografia a partir de la fidelitat fonètica al text de Verdaguer, mantenint-hi la morfologia verbal i la pila del que es classifica com a arcaïsmes i dialectalismes que hi són presents. L'aproximació a l'estàndard que han dut a terme supera certes grafies que Verdaguer mateix abandonà i n'unificà altres de vacil·lants, exemplificades dins l'explicació prèvia dels lingüistes. La resta d'opcions manté un respecte a l'elecció de l'autor que és raonat coherentment, cosa que cal agrair.

La modernitat del conjunt de textos de Verdaguer aple-

gats el situen com una figura transcendental per entendre la continuïtat del fil que s'estén de Lull i March a Maragall. En aquest enllaçament la prosa verdagueriana expressa unes qualitats poètiques tremendes, variadíssimes en termes contextuals, que esdevenen motiu plaent per als lectors, els quals disposen de l'oportunitat de conèixer l'obra escrita realment per l'autor, i no aquella versionada –de vegades amb matusseria– per alguns editors i impressors fins avui mateix. Com recordava Josep Faulí, és clar que *Prosa* ultrapassa les edicions precedents de l'obra completa (Toledano, 1905; *Il·lustració Catalana*, 1914; *Catalònia*, 1928; i la de Josep Maria Cruzet, del 1943).

UNA PROSA SENSACIONAL

La qualitat poètica i la varietat de la prosa aplegada permet resseguir a diferents nivells l'univers lingüístic de l'autor en el procés dinàmic de la seva existència: s'és davant del Verdaguer generador. Les 1.500 pàgines donen prou perquè el llibre esdevingui peça de capçalera en qualsevol biblioteca pública o privada. En aquest

sentit, la recepció pel lector d'un recull tan fascinant determinarà que sigui devorat a glopets en el curs del temps o d'una tirada intensa; a salts o seguint l'ordre establert pels curadors; cronològicament o en funció dels interessos i les necessitats de cadascú. Sembla reiteratiu afirmar-ho, però en aquest cas l'evidència d'aquesta obertura de possibilitats és abassegadora.

El recull comprèn els textos d'*Excursions i viatges*, que prologats per Cònsul inclouen els recorreguts per terra o mar per l'Alt Pallars, la costa nord-africana, el centre i el nord d'Europa i l'ermita del Mont, amb un *Apèndix* dels viatges a Santander, Mallorca, Artà i Caldes, el carnet de ruta de Montgarri a l'Aneto, i els fragments del carnet de ruta de l'excursió als Pirineus. El mateix prologuista afronta la presentació del magnífic *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* (referint-hi en tots dos casos altres edicions i argumentant-hi els criteris seguits), a què afegeix un *Apèndix* amb dos textos.

A continuació, s'hi troba el conjunt d'articles d'*En defensa pròpia*, un testimoni literari commovedor a què Karlheinz Deschner hauria d'haver consagrat un volum independent dins la seva *Historia criminal del cristianisme* (els vuit primers volums del qual estan editats en castellà per Martínez Roca). Es deu a Lluïsa Plans i Girabalt l'excel·lent edició del recull, que abraça l'esborrany de diversos articles transcrits curosament que no es publicaren, alguns dels quals són inèdits (agrupats al final de l'*Apèndix*). Si per manca d'espai és impossible aprofundir el comentari de cadascuna de les obres que conté *Prosa*, és igualment pertinent remetre a la condició superior dels textos treballats per Plans. Per fortuna, aquí Verdaguer no és estigmatitzat com un "trastornat paranoide" –una adjectivació que, paradoxalment, no se sol aplicar als qui mantenen pràctiques esclavistes–, tal com s'ha fet des de models interpretatius d'un classisme esfereïdor, encara més en el context polític actual. Alhora, s'ha respectat amb racionalitat exquisida una qüestió fonamental la comprensió de la qual no sembla que estigui a l'abast d'alguns estudiosos: el criteri que Verdaguer seguia per distingir, a l'original d'aquests últims textos, la correlativitat o no de les lletres escrites a l'altra cara dels fulls. Tot plegat confereix a Plans l'absoluta justícia de fer-ne un elogi merescut.

▶ ▶ ▶